

RETROAKTIVITA BUDOUCÍ

VERONIKA KUDROVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Příspěvek se zabývá zvláštním druhem retroaktivity, která neexistuje v přítomnosti, ale je zřejmé, že k ní dojde v budoucnu. Pointou je zákonem předpokládaná změnitelnost určitého atributu sankce v čase, a to formou vnitřního předpisu vysoké školy, a to potom, co započalo samotné sankcionovatelné jednání.

Key words in original language

Retroaktivita, sankce, studium, poplatky spojené se studiem.

Abstract

The contribution concerns the special case of retroactivity, which does not exist in the present, but is about to arise during the future. Point of this kind of retroactivity, titled as a future retroactivity, is changeability in the time of one of the features of sanction ensuing the moment when the unwanted behavior (which is going to be sanctioned) is started.

Key words

Retroactivity, sanction, study, study-related fees.

1. ÚVOD

Jak je uvedeno v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 611/01, *k základním principům vymezujícím kategorii právního státu, kterým je i Česká republika (srov. čl. 1 Ústavy), patří princip ochrany důvěry občanů v právo a s tím související princip zákazu zpětné účinnosti (retroaktivity) právních norem*. Přestože je tento zákaz výslovně zakotven jen pro oblast trestního práva, Ústavní soud má za to, že platí o pro další právní odvětví.

Zákaz retroaktivity obecně znamená, že podle současné právní normy zásadně není možné posoudit lidské chování, které se uskutečnilo dříve, než tato právní norma nabyla účinnosti. Vychází z principu, podle něhož *každý musí mít možnost vědět, které jednání je zakázané, aby mohl být za porušení zákazu volán k odpovědnosti*. Tento zákaz souvisí i s funkcí právních norem, které svým adresátům ukládají, jak se mají chovat po jejich účinnosti, a proto zásadně platí jen do budoucna.

Retroaktivita bývá posuzována ve vztahu k právní normě současné a případným vztahům vzniklým v minulosti. O retroaktivitě by s jistou mírou nadsázky bylo možno mluvit i do budoucna za předpokladu, že budoucí

právní norma bude mít dopad na dnešní chování, a to takový, že by se dnešního chování subjekt zdržel, kdyby věděl, jakým způsobem jej bude norma v budoucnu regulovat.

Takto popsaná situace není ničím výjimečným. Lidské chování je kontinuálně ovlivňováno právními normami, které se v čase mění. Ospravedlněním takové změny je zpravidla možnost subjektu své chování změnit, a to aniž by taková změna s sebou nesla negativní důsledky.

Autorka se domnívá, že v právu existují i situace, kdy právní norma implicitně předpokládá změnu poměrů v budoucnu, ovšem s vědomím, že subjekty, na něž změněné pravidlo dopadne, nebudou často schopny od regulovaného chování upustit, aniž by se tím nevystavovali další sankci. Takovouto konkrétní situaci autorka v příspěvku přiblíží.

2. POPLATEK ZA DELŠÍ STUDIUM

2.1 VÝCHODISKA

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) (dále jen "zákon o vysokých školách" či též jen "zákon") ve svém § 58 odst. 3 upravuje tzv. poplatek za delší studium¹ ². Jeho podstatou je sankcionování studenta za nežádoucí studijní chování.

Takové **nežádoucí studijní chování** lze vymezit jako opak studijního chování žádoucího, uskutečňovaného na veřejné vysoké škole, které lze odvozovat z žádoucího (průběhu) studia. Studium žádoucí, jak lze vyčíst ze zákonného vymezení skutkových okolností vedoucí ke splnění podmínek pro vyměření poplatku za delší studium, je možné vymezit takto

- ve vztahu k poplatku za delší studium je žádoucí kterékoli studium v doktorském stupni bez ohledu na jeho délku či průběh

---

¹ *Studuje-li student ve studijním programu déle, než je standardní doba studia zvětšená o jeden rok v bakalářském nebo magisterském studijním programu, stanoví mu veřejná vysoká škola poplatek za studium, který činí za každých dalších započatých šest měsíců studia nejméně jedenapůlnásobek základu; do doby studia se započtou též doby všech předchozích studií v bakalářských a magisterských studijních programech, které byly ukončeny jinak než řádně podle § 45 odst. 3 nebo § 46 odst. 3, přičemž období, ve kterém student studoval v takovýchto studijních programech a v aktuálním studijním programu souběžně, se do doby studia započítávají pouze jednou.*

² Autorka si je vědoma, že lze dospět k řadě interpretací daného ustanovení. Má však za to, že pro další výklad postačí, pokud bude konkrétní interpretace prováděna ad hoc v průběhu dalšího popisu problematiky.

- žádoucí studium v určitém studijním programu (bakalářském nebo magisterském) trvá nejvýše o rok déle, než je standardní doba studia v tomto studijním programu
- žádoucí studium je po započetí úspěšně dokončeno.

Sankce v podobě poplatku za delší studium má tedy zjednodušeně odradit od studia (v bakalářském nebo magisterském stupni), které je neúměrně dlouhé (trvá o rok déle než je jeho standardní doba studia) nebo neúspěšně ukončené, resp. při započtení neúspěšně ukončených studií trvá o více než rok déle, než je jeho standardní doba studia.

Studium lze obecně vymezit jako několikaletý cílený proces získávání znalostí, vědomostí a dovedností, které jsou v jeho průběhu systematicky ověřovány, vedoucí k získání odpovídající profesní či zájmové kvalifikace. Studium v právním smyslu začíná dnem zápisu a končí buď dnem, v němž byla vykonána poslední část závěrečné zkoušky (tj. úspěšným ukončením)³, nebo dnem, v němž nastala rozhodná skutečnost (typicky doručení písemného prohlášení o zanechání studia), popř. jiným pozdějším dnem⁴.

K naplnění skutkové podstaty **poplatku za delší studium** dochází v případě, že student bakalářského či magisterského stupně studia studuje ve studijním programu déle, než je standardní doba tohoto studia zvětšená o jeden rok. K této době se však zároveň přičítá doba všech předchozích neúspěšně ukončených studií v bakalářském či magisterském stupni. Z toho plyne, že jednou započaté studium již nelze bez budoucích nepříznivých následků ukončit jinak, než řádně (úspěšně za splnění všech požadavků daných studijním plánem).

2.2 SANKČNÍ CHARAKTER

Jak bylo již uvedeno, poplatek za delší studium má **sankční charakter, jeho funkce je regulační**, nikoli úhradová. Toto tvrzení lze podpořit například poukázáním na skutečnost, že poplatek je ze zákona vybírán za započatých šest měsíců studia, nikoli za dobu reálně odstudovanou. Úhradovou funkci nemá poplatek ani vůči vysoké škole, neboť rozpočtové určení finančních prostředků ve prospěch stipendijního fondu⁵ zabraňuje použití získaných peněz na úhradu nákladů na vzdělávací činnost.

Základním předpokladem pro omezení určitého chování prostřednictvím regulace provedené právní normou je povědomí adresáta o existenci této normy. Stejně lze očekávat, že se adresát v reálném čase bude řídit normou,

---

³ § 55 odst. 1 zákona o vysokých školách.

⁴ Srov. § 56 zákona o vysokých školách.

⁵ § 58 odst. 7 zákona o vysokých školách.

kteřou nezná, a to proto, že norma ještě neexistuje. Ukáže-li se v budoucnu, v době existence (účinnosti) právní normy, že dřívější jednání subjektu odpovídalo stavu, jehož má norma dosáhnout, nelze než konstatovat, že se tak stalo zcela náhodně, nikoli zásluhou působení normy.

V právní vědě panuje obecná shoda o tom, že *mají-li adresáti právních norem tyto normy dodržovat ... pak musejí mít možnost je poznat*⁶. Toto pravidlo je důležité jak pro samotné fungování práva, tak pro právní jistotu jednotlivce. Zejména pak jde-li o sankci. Neboť má-li být subjekt práva sankcionován za své chování, musí mít v době, kdy chování uskutečňuje, možnost poznat jeho sankcionovatelnost a v rámci samoregulace od jednání pod hrozbou sankce upustit.

Nelze proto připustit možnost, že by k sankcionování subjektu došlo „dodatečně“ za chování, které v době, kdy bylo činěno, sankcionováno nebylo, kdy subjekt konal s vědomím, že chování, jehož se dopouští, sankcionováno není⁷.

2.3 VÁHA SANKCE

Sankce je obecně chápána jako újma, kterou je v důsledku porušení své právní povinnosti povinen strpět ten, kdo povinnost porušil.⁸ Cílem takto koncipované sankce je od určitého chování odradit, čili v ideálním případě jej eliminovat. **Sankce** může být ovšem i **povahy regulatorní**, a to pokud je jejím cílem četnost určitého nežádoucího chování pouze snížit. Důvodem pro cílenou regulaci a nikoli eliminaci určitého chování je společenský zájem na jeho zachování, byť v omezené míře.

Vysokoškolské vzdělání a studium vysoké školy obecně je za aktuálního ekonomického a intelektuálního stavu vyspělé společnosti považováno za statek celospolečensky přínosný. V České republice se to projevuje zejména ústavním právem na bezplatné vysokoškolské vzdělání zakotveným v čl. 33 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "Listina základních práv a svobod" či též jen "Listina").

---

⁶ KNAPP, V. Teorie práva. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 164.

⁷ K důvěře v to, že chování, které není sankcionováno v reálném čase, nebude sankcionováno ani v budoucnu, lze uvést např. z nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 6. 1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94: „Ke znakům právního státu neoddělitelně patří princip právní jistoty a ochrany důvěry občanů v právo. Tento postup zahrnuje zákaz retroaktivity právních norem, resp. jejich retroaktivního výkladu. Jestliže tedy někdo jedná v důvěře v nějaký zákon, nemá být v této své důvěře zklamán.“

⁸ KNAPP, V. Teorie práva. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 152.

Ústavní právo na bezplatné vysokoškolské vzdělání je podmíněné, nemůže být přiznáno všeobecně. Každý má právo na něj dosáhnout, pokud splní podmínky dané vlastními schopnostmi a možnostmi společnosti. Zatímco schopnosti jednotlivce vypovídají o jeho intelektuální či jiné osobní připravenosti studovat na vysoké škole, možnosti společnosti vyjadřují limitovaným zájem na všeobecném vysokoškolském studiu, a to zejména s ohledem na její finanční možnosti.

Právě proto, že je vysokoškolské vzdělání na školách zřizovaných státem⁹ poskytováno bezplatně, vyjadřuje stát zájem jeho nežádoucí způsob čerpání, jak byl popsán v kapitole 2.1, na veřejných vysokých školách omezovat (regulovat). Nemá ovšem zájem na tom vysokoškolské vzdělání zcela eliminovat. Proto nežádoucí studijní chování nezakazuje a nestanovuje ani sankci v podobě poplatku za delší studium *a priori* ve výši, jejíhož zaplacení je objektivně schopen málokdo.¹⁰

Konkrétně stanovuje jeho minimální výši¹¹ za započatých šest měsíců, která je dána 7,5 % z průměrné částky připadající na jednoho studenta z celkových neinvestičních výdajů poskytnutých ročně Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "Ministerstvo školství") ze státního rozpočtu veřejným vysokým školám¹². Na samosprávném rozhodnutí každé jednotlivé veřejné vysoké školy je pak stanovení konkrétní výše¹³; a tím *de facto* i posouzení společenského významu onoho výše popsaného nežádoucího studijního chování¹⁴.

---

⁹ Stát zřizuje a financuje státní a veřejné vysoké školy. Zatímco státní vysoké školy slouží k zabezpečování strategických zájmů státu, veřejné vysoké školy jsou zřizovány za účelem možnosti realizace ústavního práva na bezplatné vysokoškolské vzdělání. Vzhledem k této odlišnosti má stát zájem na regulaci bezplatného studia pouze na veřejných vysokých školách.

¹⁰ Nadto zákon vysoké škole za určitých procesních podmínek (srov. § 58. odst. 8 zákona o vysokých školách) umožňuje, aby v případě, že je sankční dopad poplatku za delší studium na konkrétního jedince příliš tvrdý, přistoupil rektor vysoké školy k jeho moderaci.

¹¹ Jak vyplývá z aktu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. 197/2010-33, jímž Ministerstvo vyhláší základ pro stanovení poplatků spojených se studiem podle § 58 odst. 2 zákona o vysokých školách, v roce 2010/2011 činí takto vypočtená minimální výše poplatku za delší studium 2.952 Kč.

¹² Srov. § 58 odst. 3 zákona o vysokých školách ve spojení s § 58 odst. 2 zákona o vysokých školách.

¹³ Dle § 58 odst. 6 zákona o vysokých školách *výši, formu placení a splatnost poplatků určí statut veřejné vysoké školy*.

¹⁴ Jen pro úplnost lze dodat, že zákon o vysokých školách upravuje vedle poplatku za delší studium také **poplatek za studium další** (v § 58 odst. 4), jehož výši omezuje maximální částkou 5 % z průměrné částky připadající na jednoho studenta z celkových neinvestičních výdajů poskytnutých ročně Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ze státního rozpočtu veřejným vysokým školám za započatý rok. Z tohoto vymezení rozsahu výše sankce lze usoudit zájem na regulaci příslušného nežádoucího studijního chování.

Částka připadající na jednoho studenta z celkových neinvestičních výdajů poskytnutých ročně Ministerstvem školství ze státního rozpočtu veřejným vysokým školám se v jednotlivých letech mění, Ministerstvo ji proto každoročně závazně vyjádří v tzv. základu¹⁵, a to ve výši, která odpovídá dané částce z 5%.

Základ Ministerstvo školství vyhlásí do konce ledna. Vysoká škola je potom povinna zveřejnit výši poplatku za delší studium pro příští akademický rok před termínem pro podávání přihlášek ke studiu. Ze způsobu, jakým je stanovení výše regulováno, plyne, že **zákonodárce předpokládá, že výše poplatku se bude v čase měnit.**

3. RETROAKTIVITA BUDOUCÍ

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.1, studium, které má být za určitých podmínek poplatkem za delší studium regulováno, je v obecné rovině procesem trvajícím několik let.

Dosahuje-li výše poplatku vyjadřující sankci pro konzumenta studia výše přiměřené, kterou je schopný a ochotný zaplatit, v případě vyměření poplatku tak učiní a ve studiu pokračuje za cenu uvedené sankce. Přesahuje-li výše poplatku úroveň pro plátce přijatelnou, tedy stává-li se subjektivně či objektivně neúnosnou, je logickým krokem se jí vyhnout.

Problém, který zde nastává, je ten, že efektivně se vyhnout sankci v podobě poplatku za delší studium, ať již prvotním nesakncionovatelným chováním¹⁶ či pozdějším nestudováním ve studiu, v němž sankce hrozí, lze jen před neúspěšným ukončením předchozího studia, resp. před zahájením studia jiného. A to vzhledem k tomu, že **upuštění od aktuálního či nevyhnutelně budoucího nežádoucího studijního chování**, tedy od studia v oné delší době, již **není možné "beztrestně"**. Ona "trestnost" je dána pravidlem, podle něhož se doba neúspěšně ukončeného studia přičte ke studiu započatému v budoucnu, v němž společně tvoří dobu rozhodnout pro nastoupení sankce v podobě poplatku za delší studium.

Z toho lze uvažovat o tom, že by regulační účinek sankce nacházející svůj odraz ve výši poplatku měl být s ohledem na právní jistotu realizován v době před neúspěšným ukončením studia, resp. před započatím studia jiného.

Je zřejmé, že s ohledem na migraci studentů mezi různými vysokými školami a též nemožností vysokých škol presumovat veškeré rozmanitosti studijního chování příjemců jimi poskytovaného vzdělání, nelze fixovat výši

---

¹⁵ § 58 odst. 2 zákona o vysokých školách.

¹⁶ Tj. výhradně úspěšným ukončením započatého studia.

poplatku na rok, v němž se student poprvé zapíše na vysokou školu, či nějakou jinou skutečnost vztahující se k osobě konkrétního studenta. Proto nelze mít za to, že by měl student znát váhu sankce, která mu hrozí v kterémkoli budoucím studiu ve chvíli, kdy může ovlivnit neúspěšné ukončení studia, v němž se právě nachází, případně, do něhož se v blízké době chystá zapsat.

To by, kromě náročné proveditelnosti, nemělo ani hlubší opodstatnění strany právní jistoty, neboť pokud by takový požadavek vycházel z racionálních úvah, pak by nebylo možno, než mít za to, že též kupující auta má právo před koupí vědět, jakou bude po celý zbytek jeho užívání platit silniční daň apod.

Právní vztahy a jejich atributy dané zákonem se v čase mění, aniž by to bylo možno považovat za nežádoucí. Právo neustále musí reagovat na změny ve společenské poptávce a politické situaci, proto nelze mít za to, že by zakotvení v určitém právním vztahu, a to zejména veřejnoprávním, mělo zůstat do konce jeho trvání beze změn. Přípustná je i nově zakotvená sankcionovatelnost jednání, která v minulosti právně upravena nebyla.

Právo by však mělo s ohledem na to, co bylo uvedeno v kapitole 2.2, zajistit, **aby nebylo sankcionováno jednání, kterého se v okamžiku nastoupení sankce již nelze zdržet**, ne bez hrozby další sankce. Je-li totiž účinek sankce založen na tom, že od jí regulovaného jednání lze na základě hrozby negativního postihu upustit, musí mít subjekt reálnou možnost od takového jednání upustit, a to aniž by samo upuštění zakládalo hrozbu další sankce.

Ustanovení, podle něhož se k době studia posuzované pro účely vyměření poplatku za delší studium přičítají též doby předchozích neúspěšně ukončených studií, bylo do zákona o vysokých školách zavedeno až novelou č. 147/2001 Sb., s účinností k 1. 7. 2001. Nejvyšší správní soud při posuzování zákonnosti přičítání doby neúspěšně ukončeného studia odstudované před účinností této novely v rozsudku ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 9 As 8/2007, nepřímo vyjádřil nepřipustnost takového počínání, a to mimo jiné s odkazem na již v úvodu citovaný nálezn Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 611/01.

V rozsudku je výslovně uveden požadavek, podle něhož "každý musí mít možnost vědět, které jednání je zakázané, aby mohl být za porušení zákazu volán k odpovědnosti". Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3, jednání podléhající sankci ovšem nemusí být jen úplně zakázané, ale též regulované. Bylo by proto též možno tvrdit, že *každý musí mít možnost vědět, jaké jednání je regulované, aby mohl být volán k odpovědnosti*. A je-li v zájmu společnosti určité jednání jen regulovat, nikoli přímo eliminovat, pak by měl subjekt vědět také to, k jaké konkrétní odpovědnosti bude volán.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, zákon o vysokých školách ukládá veřejné vysoké škole vyhlásit výši poplatku za delší studium pro následující akademický rok před lhůtou k podávání přihlášek ke studiu pro daný akademický rok. Tento požadavek je nanejvýš oprávněný, neboť v souladu s dříve uvedeným umožňuje subjektu v budoucnu povolanému k odpovědnosti seznámení s výší sankce, která mu hrozí, ještě předtím, než započne nežádoucí jednání, či proces, který k nežádoucímu jednání nevyhnutelně povede (studium).

Tento požadavek však zabezpečuje právní jistotu toliko pro uchazeče o studium, a to právě ohledně nejbližšího akademického roku. Nijak nezohledňuje požadavek na jejich právní jistotu při očekávání výše poplatku v dalších letech, stejně jako nezohledňuje požadavek na právní jistotu při očekávání výše poplatku subjektů, jejichž studium již bylo započato, a to v kterémkoli budoucím akademickém roce. Zákon přitom evidentně předpokládá, že výše poplatku se bude v čase proměňovat.

Legálně tedy vzniká situace, v níž se subjekt na několik let dopředu rozhoduje o svém budoucím chování, aniž by věděl, jakou konkrétní sankcí bude dané chování v budoucnu postihováno (ví to o nejbližším roce, nikoli o letech následujících), a zároveň, aniž by ve chvíli, kdy se potřebnou informaci o změně výše sankce dozví, mohl od svého chování bez následků upustit. Tak se v budoucnu dostane do situace, kdy jeho chování v daném okamžiku bude hodnoceno sankcí aktuální, vzhledem k nemožnosti od chování započatého v minulosti beztretně upustit ovšem bude sankce svou povahou retroaktivní. Tento případ považuje autorka za případ **retroaktivity budoucí**.

3.1 PREVENCE

Z uvedeného je zřejmé, že právem aprobovaná či dokonce předpokládaná retroaktivita budoucí je jevem principiálně nežádoucím. Vysoké školy, které v daném případě svým jednáním retroaktivní působení naplňují, by měly zohlednit princip důvěry v právo a vyhnout se změnám, které jej v podstatné míře narušují.

Dle autorky toho lze dosáhnout zásadně dvojitým způsobem.

Prvním z nich je postupná a jen nepatrná změna výše poplatku v čase, a to taková, kdy mezi rozpětím let, které lze očekávat mezi přijetím ke studiu a úspěšným ukončením studia, dochází jen k takovému zvýšení poplatku, které lze považovat za očekávatelné a finanční sféru jedince zatěžující úměrně k zatížení, s nímž byl srozuměn v době podání přihlášky ke studiu, resp. v době zápisu ke studiu.

Druhým a dle autorky příhodnějším způsobem, ať již pro studenta či vysokou školu samotnou, je zafixování výše poplatku pro určitého studenta na výši, v níž byl stanoven v akademickém roce, pro nějž byl přijat, a to až do doby,

než dané studium ukončí. Student by tak již v době rozhodování o svém budoucím studiu měl právní jistotu ohledně toho, jakou sankci bude za své nežádoucí jednání po celý jeho budoucí průběh platit, a vysoká škola by tak zároveň měla možnost bez rozporu s jakýmkoli principy v čase i podstatným způsobem měnit výši poplatku spojeného se studiem¹⁷ v závislosti na vlastních i vnějších společenských potřebách.

4. ZÁVĚR

V příspěvku bylo popsáno, jakým způsobem funguje sankce v podobě poplatku za delší studium. Zásadním pro zpracovanou problematiku retroaktivity ve vztahu k danému poplatku je časový rozsah objektu poplatku, sankcionovatelnost upuštění od jednání, které je objektem poplatku, a dále předpokládaná změna výše poplatku v čase.

Pro předmět poplatku - studium - platí, že jde o několikaletý cílený proces získávání znalostí, vědomostí a dovedností, které jsou v jeho průběhu systematicky ověřovány, vedoucí k získání odpovídající profesní či zájmové kvalifikace. Studium v právním smyslu začíná dnem zápisu a končí buď úspěšně, splněním všech požadavků vyplývajících ze zákona o vysokých školách, studijního programu, oboru a studijního plánu, nebo neúspěšně, kterýmkoli jiným způsobem.

Z toho je zřejmé, že úspěšné ukončení studia je možné jen za splnění celé řady podmínek, které zpravidla není možné v čase kratším, než je standardní doba určitého studia. Neplánované ukončení studia jakožto upuštění od jednání sankcionovaného v neúměrné výši je tedy zásadně možné jen způsobem neúspěšného ukončení.

Samotné neúspěšné ukončení studia je ovšem zásadně předmětem sankce (jak bylo uvedeno v kapitole 2.1, sankcionovatelné je studium "neúměrně dlouhé"¹⁸, ale vzhledem ke své započitatelnosti též studium neúspěšně ukončené), proto v případě, že je k němu pod hrozbou sankce přistoupeno, samotný subjekt před sankcí ve skutečnosti nechrání.

Nebyl by to problém, kdyby měl subjekt možnost poznat budoucí sankcionovatelnost svého studia ještě před jeho započítáním. Poznání o sankcionovatelnosti přitom nelze omezovat pouze na vědomí, že určité jednání bude předmětem sankce, ale v případě sankce regulární (sankce,

---

¹⁷ K významným změnám mezi jednotlivými akademickými roky došlo např. na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity (v roce 2009/2010 byl poplatek stanoven ve výši 12.000Kč, zatímco v roce 2010/2011 ve výši 19.800Kč) či Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity (v roce 2010/2011 byl poplatek stanoven ve výši 14.400Kč, zatímco v roce 2011/2012 ve výši 24.000Kč).

¹⁸ Trvajícím déle, než standardní dobu studia v určitém studijním programu zvětšenou o jeden rok.

jejímž předmětem není úplná eliminace určitého jednání, ale jen snížení četnosti jeho výskytu) též na vědomí, jak vysoké sankce.

Subjekt možnost včasného poznání výše sankce v případě poplatku za delší studium zpravidla nemá, neboť zákon nejen, že změnu výše sankce v čase nezakazuje, on jí dokonce předpokládá. Tak je zřejmé, že podstatný atribut sankce se bude měnit v čase, a to až potom, co od sankcionovatelného jednání nebude možno nesankcionovatelně upustit. Tím bude v určitém okamžiku naplněna změna právních vztahů vzniklých vzhledem k tomuto okamžiku v minulosti, ovšem bez možnosti je v minulosti ukončit, a tím se vyhnout tak jako tak nastoupené sankci. Vzhledem k přítomnosti lze tento jev označit za retroaktivitu budoucí.

Autorka se domnívá, že takto konstruovaná retroaktivita vzniklá v budoucnu je stejně nežádoucí jako retroaktivita pojmenovaná v přítomnosti. Ač jí zákon předpokládá, aplikující vykonavatel veřejné správy, který působení zpětné účinnosti teprve naplní, by měl při svém uvážení o normativní úpravě příslušných vztahů uvažovat i principy právního státu, mezi něž zákaz zpětné účinnosti nepochybně patří, a přistoupit k úpravě způsobílé negativní dopady této budoucí retroaktivity vyloučit. Např. některým ze způsobů popsaných v kapitole 3.1.

Zdroje:

- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)
- akt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. 197/2010-33, jímž Ministerstvo vyhlašuje základ pro stanovení poplatků spojených se studiem podle § 58 odst. 2 zákona o vysokých školách
- náleží Ústavního soudu ze dne 8. 6. 1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94
- náleží Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 611/01
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 9 As 8/2007
- KNAPP, V. Teorie práva. Praha : C. H. Beck, 1995. 247 s.

- Masarykova univerzita : Studium : Poplatky spojené se studiem [online].
Cit. 2011-05-25. Dostupné z <http://www.muni.cz/study/attributes/tuition_fees_info>.

Contact – email

veronikakudrova@gmail.com